

Dorina Lazăr

despre prezentul acut

Dacă aş reprezenta printr-un semn convenţional râsul Dorinei Lazăr, însoţind fulgerătorul nostru dialog, pe pagina albă n-ar mai rămâne loc pentru cuvinte. Ar trebui inventat mai degrabă un sistem de semne care să concentreze, ca într-un haiku, nuanţele prea-plinului: râsul cald, în cascade, prelung, plin de poftă, stârnit de iureşul trăirii interioare. Mod de a fi paradoxal pentru o femeie care nu numai că s-a supus încercărilor vieţii, dar le-a şi provocat, luându-se la trântă cu ele. O actriţă care, printr-un meritat concurs al hazardului şi al irezistibilului ei talent, a făcut din pragul dureros al pensionării prilejul unui debut încârcat de speranţă. Şi care a ajuns printr-un alt concurs, al tenacităţii şi al iubirii, directoarea scenei pe care o şuşte de aproape 30 de ani.

Ultima partitură interpretată e această Ziţa care sparge toate canoanele, din Noaptea furtunoasă a lui Mihai Măniuţiu. Un spectacol care a mizat mult pe risc, aventură şi surpriză. Ce rol joacă ele în cariera actorului matur?

La următoarea versiune scenică o să-l interpretez pe Spiridon, probabil! Iată riscul. E ca şi cum te-ai îndrăgosti – pentru a câta oară? Atunci când eşti îndrăgostit, ai o miză, vrei să arăţi bine, să te simţi bine, totul pare minunat. Aşa a fost şi cu **O noapte furtunoasă**. M-am bucurat nespun de această alegere şi de distribuţia sublimă din care am fost onorată să fac parte. În compania lui Marin Moraru şi a lui Gheorghe Dinică, colegii mei de generaţie. Am jucat împreună la absolvire **O scrisoare pierdută**, în regia maestrului Ion Finteşteanu. Şi, după 38 de ani în care nu ne-am mai întâlnit pe scenă, iată-ne adunaţi toţi trei, pensionari fiind, în acest spectacol. Realizarea i-o datorez 90% lui Măniuţiu, pentru că el a fost cu propunerea de distribuire şi de personaj. Deşi aveam îndoieli – şi eu cred că e bine ca un actor să aibă îndoieli –, pentru mine a contat enorm acest rol: în octombrie, când a ieşit premiera, m-am pensionat. Fără Ziţa, pensionarea ar fi fost, poate, un act dureros. Aşa, însă, am avut sentimentul că o pe-

rioadă din viaţa mea s-a încheiat şi că de-abia am debutat alături de colegi, iar de acum încolo mă aşteaptă o carieră bună, adică am toate şansele să fiu o tânără speranţă a teatrului românesc. Mă simt, într-adevăr, mai tânără în spectacol. Ceva se întâmplă cu fiecare reprezentaţie. Când vin la teatru, chiar dacă mă mai doare ficatul sau un picior, din clipa în care m-am machiat, mi-am pus corsetul, pălăria şi aştept în culise, nu mai am nici o grămadă de kilograme, nici zeci de ani, sunt într-adevăr Ziţa.

Ceea ce dovedeşte că aţi făcut un adevărat coup de foudre pentru acest personaj...

Şi că Măniuţiu a ştiut exact ce vrea şi a avut fler. Iar noi am fost pe aceeaşi lungime de undă. Da, e o Ziţa posibilă. Surpriza vine din faptul că nimeni nu se aşteaptă ca ea să fie credibil jucată de o actriţă matură. Dar e imaginea pe care a propus-o Măniuţiu: tu trebuie, îmi spunea, să fii o bomboană fondantă, un porţelan de Saxa care, atunci când se mişcă, îşi doboară partenerul, când îl atinge, acesta se prăbuşeşte. Ziţa are o putere de care nu e conştientă.

Cum au decurs repetiţiile?

Nu mai lucrasem cu Mihai niciodată şi mi s-a dezvăluit un tip extrem de tenace, o mână de fier într-o mănuşă de catifea. Eu am sosit la repetiţii mai

târziu, după turneul cu **Cumetrele** în Statele Unite şi Canada. Am depăşit perioada lucrului la masă şi am început să joc scena cu Veta şi cu Spiridon. Totul mergea bine, dar, după câteva zile, Măniuţiu ne-a spus că urma să facem un şnur. A doua zi, am stat într-un colţ şi când i-am văzut pe colegii mei repetând, când am văzut cât sunt de buni şi cât de pus la punct era totul, mi-a venit să plâng. Ajunseseră într-o etapă avansată şi eram disperată. Mă gândeam că se termină scena, ei se uită cu toţii la mine şi eu nu sunt în stare să intru. Şi, pentru a mia oară, am asemuit profesia de actor cu aceea de sportiv, în care, chiar dacă ajungi la o oră după ultimul, trebuie să închei plutonul, pentru că aşa e regula jocului. Am intrat în scenă şi, cu lacrimi în ochi, cu nodul în gât, mi-am spus replicile, încercând să fac comedie. Dar Mihai e un om extrem de delicat, aşa încât, la urma urmelor, repetiţiile au continuat fără să-mi dau seama, fără ţipete, scrâşnete, îngheţuială, cu calmul şi siguranţa unor adevăraţi profesionişti.

Repertoriul caragialian vă este familiar. După *Zoe*, la terminarea Institutului, Anca din Năpasta sau memorabila Veta de acum 20 de ani, în regia lui Alexa Visarion, pe aceeaşi scenă, a venit rândul Ziţei, în care intraţi în com-

petiție cu propriile date...

Eu îl iubesc pe Caragiale. Cred că sunt actori care pot și actori care nu pot să joace Caragiale. Îți trebuie un ce pe dinăuntru care să vibreze la lumea aceea, la topica frazei, la inefabilul pe care textul îl conține.

Mărturiseați undeva că aveți un al șaselea simț pentru Caragiale. Din panoplie vă mai lipsesc acum doar Mița și Didina...

Cine știe ce regizor năstrușnic va avea inspirația să mă distribuie... Deși nu sunt o ființă invidioasă – eu cred că fiecare om are un destin al său –, mărturisesc că am fost pizmașă atunci când am citit scenariul lui Pintilie la **D'ale carnavalului**. Aproape m-a durut că nu am parte în cariera mea de o asemenea partitură. E adevărat că Mariana Mihuț e superbă

acolo. Era vorba însă de afinitatea mea cu Caragiale.

În portretul pe care vi l-a dedicat într-unul din numerele revistei "Scena", Magdalena Boiangiu face elogiul naturalului, al firescului, așezându-vă între rarele actrițe care descoperă culoare și nuanțe jucând cenușiul.

Știi, se întâmplă ca la Molière: facem proză fără să știm. Probabil că așa este, eu nu conștientizez acest lucru. Nu mi-am propus să joc cenușiul, sau rozul, sau albastrul. În general sunt o persoană pe care-o treci foarte ușor cu vederea pe stradă. Cred că fac parte din acea familie de actori cu o față "albă", pe care, din fericire, masca personajului se întipărește mai bine.

V-am descoperit cu uimire declarând că nu ați avut grijă

de cariera dumneavoastră și că drumul spre marile roluri, spre primul plan v-a fost tot timpul amânat. În ultimele stagioni, e drept, ați jucat mai mult roluri de coloratură...

Da, drumul meu a fost destul de anevoios. Mi s-a reproșat o dată că nu am avut grijă de cariera mea și asta m-a pus pe gânduri. Într-adevăr, poate c-ar fi trebuit să fiu mai atentă, să doresc să joc ceva anume, ceea ce cred că nici n-ar fi fost foarte greu de obținut. Sigur că un actor care joacă roluri bune, partituri generoase, dacă are un strop de har, câștigă experiență, siguranță, mijloace, pe când dacă face toată viața figurație... Vezi însă, nu mi-a trecut niciodată prin cap să cer ceva pentru că eu sunt un actor cu foarte multe îndoieli în raport cu sine. Chiar și acum, în clipa în care se trece de la lectură la scenă, sunt stângace, îl rog pe regizor să aibă răbdare cu mine. Din pudoare și dintr-un simț al realității, poate exagerat, n-am îndrăznit să cer vreun rol. De teamă să nu fiu ridicolă. În schimb, am jucat enorm și am avut norocul să fac roluri foarte diferite, compoziții, comedie, dramă. După absolvire, la Teatrul "Barbu Delavrancea", ba chiar și la Giulești, am făcut figurație. Important e să nu pierzi contactul cu scândura scenei. Atunci începe să-ți fie teamă, iar în clipa în care te simți bine acasă, e deja un semnal de alarmă. Eu am avut chiar o perioadă în care eram nespuse de fericită că joc în fiecare seară. Sper să îmi ajute Dumnezeu să fiu sănătoasă și să am puterea minunată să mai fiu pe scenă cel puțin cât Silvia Dumitrescu-Timică.

Proiectul cu Noaptea furtunoasă a marcat o izbândă nu numai pentru actrița Dorina Lazăr, ci și pentru tandemul managerial pe care îl faceți cu Alexandru Dabija. Care sunt atuurile acestei colaborări?

Nu am absolut nici un merit. A fost opțiunea companiei

foto: Dragoș Cnștescu

Zița din **O noapte furtunoasă** (alături de Marius Stănescu)

În *Domnișoara Nastasia* de G.M. Zamfirescu (regia: Horea Popescu), alături de Carmen Tănase și Mirela Dumitru

SMART să lucrez cu regizorul Mihai Măniușiu, colaboratorul nostru, căruia Alexandru Dabija i-a deschis larg porțile Teatrului Odeon. Și eu l-am așteptat cu brațele deschise.

Experiența de pionierat a Companiei Artistice "București" pe care ați înființat-o în 1990 și cu care ați reușit să răzbiți câțiva ani în peisajul vitreg al tranziției vă ajută, poate, să fiți un director de teatru mai permeabil la mariajul dintre inițiativa particulară și instituția bugetară.

Sigur că da. Noi am avut colaborări cu Theodor-Cristian Popescu și Compania Teatrală 777, cu soprana Gabriela Cegolea, a cărei fundație – "Vox mentis" – lansează absolvenți de Conservator. Mă străduiesc să nu fiu anacronică, să nu tai aripile tinerilor și să găsesc și alte modalități de exprimare. Mărturisesc însă că fac eforturi: sunt încă destul de ancorată într-un anumit sistem, într-o anumită tradiție. În profesia noastră trebuie să fii foarte deschis la nou, dar e greu să începi să gândești dintr-o dată altfel, să ai inițiative. Din fericire, Dabija este mai tânăr, e tenace

și, ca regizor, are mai multă imaginație, vede lucrurile în context, în relație cu ceea ce se întâmplă. Eu sunt, în schimb, un foarte bun executant și, din acest punct de vedere, ne înțelegem minunat.

Când, în 1996, ați făcut "nebulnia donchișotescă" de a vă înscrie la concursul pentru postul de director artistic-adjunct al Teatrului Odeon, susțineți ideea managerului-zbir și punerea în valoare cu orice preț a unor actori sau spectacole...

Culmea absurdității birocratice de la noi a fost că, ieșind la pensie ca actriță, a trebuit să dau încă o dată concurs pentru postul de director. Cât despre zbir, nu cred că mă ia cineva în serios, nu inspir îndeajuns de multă spaimă... Nu știu dacă colegii mei mă iubesc, dar știu că mi-ar fi foarte greu să trăiesc fără ei și fără teatrul acesta în care sunt din 1969. Mi-e bine aici și mă doare fiecare neîmplinire, fiecare lipsă a lui... Pe de altă parte, banii de care dispune un director sunt îngrozitor de puțini, iar publicitatea costă foarte mult. Eu continuu să cred că publicitatea trebuie să fie

"deșăntată", că e vital ca tinerii să fie promovați. Cred că ar trebui să ne imprimăm spectacolele, să avem casete de prezentare. Dar nu sunt bani pentru asta. Se recurge la tot felul de subterfugii pentru a strecura un material publicitar înainte de o premieră. În măsura în care guvernul scade din subvenții, ar trebui să existe facilități prevăzute și posibile pentru organismele care pot sprijini concret instituțiile bugetare cu profil artistic.

Ce credeți că nu poate fi schimbat oricât v-ați strădui în acest sens ca directoare?

Cel mai greu este, de fapt, lucrul cu oamenii, cu sensibilitatea, cu frustrările lor. Eu însămi am vulnerabilitățile mele. Cred că nu se poate schimba niciodată, din fericire, încrederea pe care o are fiecare în sine și nu se poate dezvălui realitatea crudă a fiecăruia în raport cu sine. Toți ne credem o Aristizza Romanescu sau un Toma Caragiu. Există însă un proverb rusesc: "Dacă toți suntem boieri, cine ne mai trage ciubotele?"

Andreea Dumitru